

Segélykiáltás a szép és helyes magyar szaknyelvért

Call for help in favour of the beautiful and correct Hungarian terminology

DOBRÁNSZKY János

PhD, dr. habil, DSc, tudományos tanácsadó

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, MTA–BME Kompozittechnológiai Kutatócsoport

Cím: 1111 Budapest, Műegyetem rakpart 3., telefon: +36 1 4631934

emél: Dobranszky.Janos@eik.bme.hu, honlap: <http://www.pt.bme.hu/kutato/index.php?l=m>

Abstract

Perhaps the most important tool for the successful work of Hungarian specialists working in the field of mechanical engineering is the common Hungarian language. Hopefully, no one disputes this, although among those who call themselves scientists, the responsible, scientific leader, who is already sitting on a very high shelf, has also stated that “the language of science is English”. For my part, however, I refuse to accept this, but I try to draw the attention of Hungarian experts, including those who consider themselves scientists, to the fact that Hungarian is the common language of science in the mechanical engineering professions and disciplines we study. In terms of the language of scientific publications, the Hungarian language is not in good condition, but as long as there exists OGÉT, there exists some hope. The presentation will go around this topic a bit, also presenting examples and suggestions that will show that, unfortunately, it is not an exaggeration to address this call as a cry for help.

Keywords: terminology

Kivonat

A gépészet szakterületén dolgozó magyar szakemberek eredményes munkájának talán legfontosabb eszköze a közös magyar szaknyelv. Remélhetőleg ezt senki nem vitatja, bár a magukat tudósnak nevezők körében már egészen magas polcon ülő felelős, tudományos vezető is kijelentette, hogy „a tudomány nyelve az angol”. A magam részéről viszont ezt nem vagyok hajlandó elfogadni, hanem igyekszek felhívni a magyar szakemberek – köztük a magukat tudósnak tartók – figyelmét arra, hogy az általunk művelt gépészeti szakmákban és tudományágakban a tudomány művelésének a közös nyelve a magyar. A tudományos eredmények közreadásának a nyelvét tekintve nem áll jól a magyar nyelv, de ameddig van OGÉT, addig van remény. Az előadás ezt a témát fogja egy kicsit körbejárni, olyan példákat és javaslatokat is bemutatva, amelyek alapján ki fog derülni, hogy sajnos nem túlzás ezt a felszólalást segélykiáltásként megcímezni.

Kulcsszavak: szaknyelvi terminológia

Ószintén reménykedek abban, hogy a magyar gépészek körében megértésre találjanak azok az akcióim, amelyeket azért hajtottam s hajtok végre, illetve fogok végrehajtani, ameddig csak bírom magamat, hogy a gépész szakmák magyar szaknyelve ne legyen a mindent elárasztó globális pusztítás áldozata. Ezen a téren kiemelten nagy a felelőssége az egyetemi tanároknak – a demonstrátortól a tanársegéden át a tiszteletbeli professzorokig –, s köztük is leginkább a felelős beosztásban dolgozó vezetőknek. Külön is kérem őket, hogy ne hagyják és főleg ne végezzék még akaratlanul se azt a szaknyelvpusztító ténykedést, amely az angol nyelvű publikálás hajszolásának és a csak a képernyőkön megjelenő, lektorálatlan szakmai dokumentumok összelapátolásának „köszönhetően” máris súlyos sebeket ütött a szaknyelv amúgy sem túl egészséges testén.

Mi a megoldás?

Nem olyan bonyolult és nem is nagyon költséges: „csak” egy kis tudatosság, igényesség, kollegialitás, mások iránti tisztelet, önkritika és a kicsinél is kevesebb, de azért a kritikus minimumot elérő alázat beépítése a saját munkánkba. Az egyéni és a szervezeti keretekre az ábrákon mutatok példákat.

2020. november

MAGYAR SZABVÁNY**MSZ ISO/TR 25901-1****Hegesztés és rokon eljárások. Szakszótár**

1. rész: Általános kifejezések

„A technológia fogalma. A technológia (az ipari munka tudománya) felöleli a nyersanyagok sajátosságait és azoknak az elveknek, eljárásoknak, eszközöknek és gépeknek ismertetését, amelyek segítségével a nyersanyagból használati cikkek készülnek. Ide tartozik a gyárak tervezése és a cikkek költségeinek kiszámítása is (költségvetés, kalkuláció).

Az Európai Unióban létezik egy Intézményközi kiadványszerkesztési útmutató (IKU), amely 1997-ben először még csak tizenegy, később már huszonnégy nyelven jelent meg. Az útmutató előzményei 1993-ra nyúlnak vissza, amikor egy, a hivatalos dokumentumok szerkesztői számára készített vademecum, azaz útikalauz (*Vade-mecum for editors. Office for official publications of the European Union*, Brüsszel, 1993.) kiadásával kezdődött el a folyamat. Az útmutató a kidolgozásában résztvevő nyelvi közösségek száma miatt a maga nemében egyedülálló teljesítmény a nyelvi harmonizáció terén. A célja az, hogy az EU valamennyi intézménye, szerve és szervezete számára referenciaeszközként szolgáljon az írásos szövegek elkészítéséhez. E cél megvalósítása érdekében intézményközi irányítóbizottságot állítottak fel, amely valamennyi intézményben kijelölte az egyes nyelvek képviselőit, akik munkájukat a kiadóhivatalban működő koordinációs csoport felügyelete alatt végzik.

A m. Mérnök-Egyesület Közlönyében használandó magyar műszókra nézve a válszótár elhatározta (Vál. ülés, 1867. június 30-án. Lásd I-füzet 94. old.), hogy azok gyűjtésére a közlönyben állandó rovat nyitassék.

A jelen füzet egyrészt a leirati mértan, másrészt a szárazépítészettan köréből hozza azon műszók gyűjteményét, melyek a k. József-műegyetemen az illető előadásokban eddigelé használtak. Nem mernők állítani, hogy az itt közltek, kivétel nélkül, elfogadhatók: bizonyára fognak e közlöny olvasói közül sokan sikerültebb kifejezéseket ajánlhatni.

A jelen, és a még következő közleményekben foglalt műszókat kérjük nem is tekinteni olyanokul, mintha azok a „Közlöny“ szerkesztősége által javaslatba hozatnának. Nem javaslatot, csak anyagot akarunk adni a feldolgozásra, tárgyat a minden oldalról remélt bírálatásra, s alkalmat a jobb szavak beküldésére.

Szabadjon tehát reménylenünk, hogy olvasóink e rovatot oly figyelemmel fogják kíséreni, minőt a cél, technikai irodalmunk fejlődésének elősegítése, megérdemel, szabadjon olvasóinktól reménylenünk, hogy az észrevételek, helyreigazítások, javaslatok beküldésével a „Közlöny“ szerkesztőségét azon kellemes helyzetbe hozandják, hogy így nem sokára egy országos megállapodásra fektetett technikai magyar műszótár megjelenését fogja hirdethetni.

A SZERKESZTŐSÉG.

1. ábra. Néhány eszköz és példa arra, hogy a szaknyelvi igényességhez van segítség is [1, 2, 3]

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálásan köszönöm mindenkinek, aki legalább idáig eljutott az olvasásban. Nagyon megtisztelő ez számomra. Viszonzásképpen jelzem, hogy ebben a fontos magyar ügyben – de esetleg azokban a nyers, gépészmérnöki szakmai kérdésekben is bármikor állok rendelkezésre.

SZAKIRODALMI HIVATKOZÁSOK

- [1] Rejtő Sándor: *Az elméleti mechanikai technológia alapelvei és a fémek technológiája. Első kötet. A melegség hatása a szilárd anyagok mechanikai tulajdonságaira.* Kilián Frigyes utóda, M. Kir. Egyetemi Könyvkereskedés, Budapest, 1915.
- [2] Dobránszky János: *Anyagismeret műszaki menedzsereknek.* DyTh Bt., Budapest, 2019.
- [3] Fölser István: *Műszók a leirati mértanból.* A Mérnök-Egyesület közlönye, 1. évfolyam, 1867, 167–169.